

EU–Kína kapcsolatok Tajvan árnyékában

A november 22-én tartott EU–Kína kapcsolatokról szóló európai parlamenti vita,¹ habár nem kapott akkora figyelmet, mint Oroszország terrorista állammá nyilvánítása, nagy jelentősége lehet a jövőben. Az elmúlt néhány év Pekinghez kötődő válságai – a Covid-19-járvány, Hongkong, a litván–kínai konfliktus, a sorozatos emberi jogi sérelmek, Kína orosz–ukrán háború kapcsán tanúsított magatartása, legutóbb pedig a Pelosi-ügy és a Kínai Kommunista Párt XX. Kongresszusa hatására ismét felszínre kerülő Tajvan kérdése – úgy tűnik, aláássák az Európai Unió és Kína kapcsolatát. A több EP-képviselő által hangoztatott leválás azonban beláthatatlan következményekkel járna, ez tovább bonyolítja az EU–Kína, illetve EU–Tajvan-kapcsolatokat.

Miért fontos Tajvan?

2022 augusztusában Nancy Pelosi, az Egyesült Államok Képviselőházának elnöke Tajvanra látogatott.² Kína ezt az egy Kína-elv megsértéseként értelmezte, és hadgyakorlatot rendelt el a Tajvani-szorosban, amellyel lényegében blokád alá vette a szigetet. Amellett, hogy több rakéta szállt el Tajvan felett, amelyek egy része a japán kizárólagos kereskedelmi övezetben landolt, Kína egyidejűleg kibertámadásokat is indított Tajpej ellen.

A feszült helyzet ismét felhívta a nemzetközi szereplők, így az EU figyelmét is a térségre, különös tekintettel Kína és Tajvan kapcsolatára. Ez utóbbi világgazdasági, illetve a globális ellátási láncokban betöltött szerepe ugyanis rendkívül jelentős a digitalizáció korszakában, nem beszélve az egyéb üzleti kötelekekről, hiszen Tajvan uralja első számú chipgyártóként a high-tech szektort.³

Maga az incidens jelentős károkat okozhatott volna az Európai Uniónak, amennyiben tényleges agresszióra került volna sor. Ugyanis a Tajvani-szoros

¹ Európai Parlament 2022a.

² Európai Parlament 2022b.

³ HАЕСК–KIJEWСKI 2022.

az elsődleges vízi útvonal, amelyen át a hajók Kínából, Japánból, Dél-Koreából és Tajvanból Európába jutnak. Ha hosszú távon átjárhatatlanná teszik és elzárják a szorost, az unió csak Kína miatt teljes importjának majdnem egynegyedétől esik el.⁴ A földrajzi elhelyezkedésén kívül azonban számos más szempontból fontos Európa számára, hogy Tajvan helyzete változatlan maradjon.

Az Európai Unió már több éve Tajvan legnagyobb külföldi befektetési forrása és negyedik legfontosabb kereskedelmi partnere.⁵ Emellett Tajvan volt 2021-ben az EU tizenkettedik legjelentősebb kereskedelmi partnere,⁶ ami a 2018-as tizenötödik helyhez viszonyítva azt jelzi,⁷ egyre meghatározóbb lesz Tajpej gazdasági értelemben az unió számára. Az előrejelzések szerint a tajvani befektetések aránya is növekedni fog az EU-ban.⁸

A már fentebb említett high-tech szektort meghatározó szerepe Tajvant még fontosabbá teszi. A világon csupán két vállalat gyárt 5 nanométer alatti vastagságú chipeket, amelyek elengedhetetlenek többek közt az autógyártáshoz: az egyik a koreai Samsung, a másik a *Taiwan Semiconductor Manufacturing Company* (TSMC). Ez utóbbi minősége, illetve a szigetre jellemző rugalmas alkalmazási kultúra kedvező hatásai miatt Tajpej globális jelentőséggel bír a világ gazdaságban.

Az EU érdeke

Az Európai Unió első számú érdeke a stabilitás fenntartása a térségben és a Peking–Tajpej-kapcsolatokban. Ugyanis Tajvan esetleges megszállása esetén a digitalizáció és klímasemlegesség céljainak elérése nemcsak veszélybe kerül, hanem lényegében elérhetetlenné válik, amellett, hogy a polgárok életét is közvetlenül befolyásolná, nem beszélve az európai vállalatokról.

A status quo fenntartása iránti szándékát erősíti meg az Európai Parlament szeptemberben elfogadott határozata, amelyben az augusztusban történetekre reagálva felhívja a felek figyelmét a párbeszéd és az együttműködés fontosságára. Emellett kéri Kínát, hogy maradjon távol a továbbiakban a destabilizáló tevékenységtől, ugyanis a Népköztársaság „provokatív lépései Tajvannal szemben nem maradhatnak következmény nélkül az EU–Kína kapcsolatokra nézve”.

⁴ Európai Bizottság 2022a.

⁵ Európai Bizottság 2022b.

⁶ Európai Bizottság 2022c.

⁷ Európai Bizottság [é. n. a].

⁸ Kínai Köztársaság (Tajvan) Külügyminisztériuma 2013.

Az Európai Parlament határozatában a Tajvannal való kapcsolatok szorosabbá tételére buzdítja mind a Bizottságot, mind a tagállamokat. Ez utóbbiakat kéri, hogy kövessék Litvánia példáját, aki idén ősszel nyitott kereskedelmi irodát Tajpejben, és erősítsék ők is bilaterális kapcsolataikat a szigettel.⁹

Az EU–Tajvan kapcsolatok az utóbbi években egyre fontosabbak az unió számára, ami több területen is megmutatkozik. Az európai chipkekről szóló jogszabály keretében az EU bizonyos gyártókat, többek közt a TSMC-t Európába kívánja csalogatni, hogy itt telepítsenek gyárakat.¹⁰ Habár ez még nem történt meg, Tajvan politikai vezetése úgy fogalmazott, nagyon örülnének,¹¹ ha ezek a vállalatok Európába mennének, kifejezetten támogatják a chipgyártó cégek befektetéseit Európában. Tajpej azt is mondta, akár szabadkereskedelmi megállapodást is szívesen kötnének az EU-val, feltéve, hogy ezt ők is szeretnék.

Kiemelendő tény viszont, hogy az EP határozatában többször is kiemelik, hogy Tajvant csupán gazdasági partnernek tekintik, a vele való kapcsolatokat szigorúan az egy Kína-elv keretében szándékozzák mélyíteni.

Felmerülhet a kérdés, hogy az Európai Unió miért nem szakítja meg teljesen kapcsolatait a Kínai Népköztársasággal. Az utóbbi néhány évben ugyanis megfigyelhető egy bizonyos távolodás az EU részéről, amelynek hátterében több esemény és ok áll. A szkepticizmus Kínával szemben a Japán elleni embargó, az emberi jogi ügyek, a Covid-19-járvány, a litván–kínai konfliktus, legutóbb pedig az ukrán–orosz háború kapcsán tanúsított magatartása hatására egyre erősödik. Az unió ezekre reagálva és ezektől független, gazdasági okokból igyekszik lazítani a kínai kötődésein. Az egyetlen terület, amelyen még mindig változatlan az együttműködés, a zöldpolitika és a klímacélok elérése.

A klímasemlegesség az Európai Unió egyik, ha nem a legjelentősebb célkitűzése, amelyért aktívan tesz mind a tagállamok, mind harmadik országok segítségével. Ez utóbbiak közé tartozik a Kínai Népköztársaság is. Tekintve, hogy a globális szén-dioxid-kibocsátás csaknem egyharmadáért Kína felel,¹² az EU feladatának érzi, hogy támogassa a kínai zöld átállást. Ezt a segítséget pedig Kína örömmel fogadja. A két gazdasági nagyhatalom közt már a 2000-es évektől kezdve szoros és folyamatos az együttműködés többek közt a hosszú

⁹ HALE 2022.

¹⁰ Európai Bizottság 2022d.

¹¹ BLANCHARD–KAO 2022.

¹² DUPONT 2022.

távú üvegházhatásúgáz-kibocsátás, a kibocsátáskereskedelem, az energiahatékonyság, a tiszta kibocsátás, valamint a klímaprojektekbe való befektetések területén.¹³

Az Európai Unió klímasemlegességgel kapcsolatos célkitűzéseinek elérése és a közös felelősségvállalás mellett más okokból tartja fenn a zöld kapcsolatát Kínával.¹⁴ Ahogy a gazdaság több területén, így a zöldtechnológiához szükséges kritikus anyagok feldolgozásában is függ az EU Kínától. Például a nap-
elemekhez szükséges poliszilikont, az elemekhez használt lítiumot és a szél-
turbinákban lévő neodímiumot is a Kínai Népköztársaságban dolgozzák fel, ezzel az országnak kiemelt szerepet biztosítva az uniós klímacélok elérésében.

Eltérő tagállami álláspontok

Az unió tagállamainak többsége támogatóan áll Tajvanhoz. Az utóbbi időszak válságai és az orosz–ukrán háború miatt egyre több tagállam áll ki nyíltan is a sziget mellett.

A leghangosabb Litvánia,¹⁵ aki 2021-ben hívta fel magára a figyelmet, amikor is Vilniusban nem a főváros, Tajpej, hanem a sziget nevén nyitott de facto nagykövetséget. Kína ezt az egy Kína-elv súlyos megsértésének érzékelte, és megszakította a balti állammal a diplomáciai kapcsolatot, majd kereskedelmi szankciókat vetett ki ellene. Az unió erre reagálva beperelte a Kínai Népköztársaságot a Kereskedelmi Világszervezetnél (WTO), amelynek eredményeképp felszólították Kínát, hogy szüntesse meg a szankciókat, mivel azok a nemzetközi jog szabályait sértik. Litvániát nem tántorította el a kínai embargó, éppen ellenkezőleg. A konfliktus kitörése óta mondhatni mozgalmat indított Tajvan támogatásáért. Legutóbb, ősszel például kereskedelmi irodát nyitott a szigeten az együttműködés további mélyítése jelül.

Szintén rendelkezik kereskedelmi irodával Franciaország és Németország, azonban ők kevésbé hangosak. Az orosz–ukrán háború hatására azonban mind az orosz, mind a kínai kapcsolataiktól elhatárolódtak, akárcsak Hollandia.

A Tajvant újonnan támogatók körébe főként a balti országok, illetve Közép- és Kelet-Európa államai tartoznak, mint például Csehország, Szlovákia, Lettország és Észtország. Ezek a tagállamok úgymond „megtehetik”, hogy Tajvant

¹³ Európai Bizottság [é. n. b].

¹⁴ STEC 2022.

¹⁵ Lithuania is a China-free Country, Says FM 2022.

jobban támogassák, ugyanis ezekben az országokban nem olyan jelentős a kínai befektetések jelenléte. Emellett a támogatás szimbólumaként az utóbbi időszakban Franciaország, Svédország és több kelet-európai tagállam törvényhozói is látogatást tettek Tajvanban.

Kína érdeke

Ha kizárólag gazdasági szempontból vizsgáljuk, pillanatnyilag nem áll Kína érdekében Tajvan megszállása. A kínai–tajvani konfliktus kapcsán egy ismert kínai közgazdász úgy nyilatkozott, itt az idő a TSMC „elfoglalására”. Ez azonban egyáltalán nem szolgálná a Népköztársaság érdekét, sőt. Ugyanis a TSMC más cégekre támaszkodik, a chipgyártáshoz szükséges berendezéseket a holland ASML Holdingtól szerzi be. Így Európának az ASML képében ütőkártyája van Kínával szemben, ugyanis a holland vállalat eszközei nélkül sehol nincs chipgyártás.

2022. november 25.

Felhasznált irodalom

- BLANCHARD, Ben – KAO, Jeanny (2022): Taiwan ‚Happy’ to See Chip Investment in EU, Wants Deeper Ties. *Reuters*, 2022. július 12. Online: www.reuters.com/technology/taiwan-happy-see-chip-investment-eu-wants-deeper-ties-2022-07-12/
- DUPONT, Baptiste (2022): China and the EU in Climate Geopolitics. *European Institute for Asian Studies*, 2022. április 8. Online: <https://eias.org/publications/op-ed/china-and-the-eu-in-climate-geopolitics%E2%99%BC/>
- Európai Bizottság (2022a): *European Union, Trade in Goods with China*. Online: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_china_en.pdf
- Európai Bizottság (2022b): *EU and Taiwan Hold Trade and Investment Dialogue*. Online: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/eu-and-taiwan-hold-trade-and-investment-dialogue-2022-06-02_en
- Európai Bizottság (2022c): *European Union, Trade in Goods with Taiwan*. Online: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_taiwan_en.pdf
- Európai Bizottság (2022d): *European Chips Act: Communication, Regulation, Joint Undertaking and Recommendation*. Online: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/european-chips-act-communication-regulation-joint-undertaking-and-recommendation>
- Európai Bizottság [é. n. a]: *Taiwan*. Online: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/taiwan_en
- Európai Bizottság [é. n. b]: *China*. Online: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/international-action-climate-change/cooperation-non-eu-countries-regions/china_en

EU–Kína kapcsolatok Tajvan árnyékában

- Európai Parlament (2022a): *EU-China Relations: MEPs Debate*. Online: https://multimedia.europarl.europa.eu/hu/video/eu-china-relations-meps-debate_1233413
- Európai Parlament (2022b): *Joint Motion for a Resolution on the Situation in the Strait of Taiwan*. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2022-0389_EN.html
- HAECK, Pieter – KIJEWski, Leonie (2022): Why Europe Needs Taiwan. *Politico*, 2022. augusztus 5. Online: www.politico.eu/article/nancy-pelosi-us-china-tensions-european-union-needs-taiwan/
- HALE, Erin (2022): Lithuania Deepens Relations With Taiwan Amid China Tensions. *VOA*, 2022. szeptember 13. Online: www.voanews.com/a/lithuania-deepens-relations-with-taiwan-amid-china-tensions-/6745292.html
- Kínai Köztársaság (Tajvan) Külügyminisztériuma (2013): *European Parliament Adopts Resolution on EU-Taiwan Economic and Trade Relations, Supports Bilateral Investment Agreement*. Online: https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1328&s=33288
- Lithuania is a China-free Country, Says FM. *LRT*, 2022. október 6. Online: www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1794830/lithuania-is-a-china-free-country-says-fm
- STEC, Grzegorz (2022): EU-China Climate Cooperation + China's New Special Representative for Central and Eastern Europe. *Mercator Institute for China Studies*, 2022. szeptember 15. Online: <https://merics.org/en/merics-briefs/eu-china-climate-cooperation-chinas-new-special-representative-central-and-eastern>